

TÜRKİYE'DE BÖLGESEL KALKINMANIN YENİ AKTÖRLERİ OLARAK KALKINMA AJANSLARI VE ÖRNEK BİR UYGULAMA "İNOVASYONA DAYALI BÖLGESEL TURİZM STRATEJİSİ VE EYLEM PLANI"

Süleyman TOY

Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi

Uğur ÇALIŞKAN

Yrd. Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

ÖZET

Türkiye, çok başarılı sonuçlar elde edememiş olmakla birlikte, planlama ve planlı kalkınma konusunda dünya ile kıyaslandığında çok da geriden gelmemektedir. Bu çabalar Osmanlı İmparatorluğu'nun son yıllarında kent içerisinde mahalle ölçekli planlardan başlayarak Cumhuriyetin ilk yıllarındaki devletçi kalkınma çabalarının neden olduğu sanayileşme ile devam etmiş ve 1960'ta Devlet Planlama Teşkilatının kurulması ile belirli bir olgunluğa erişmiştir. Özellikle 2000'lerden sonra Avrupa Birliğine Uyum Süreci ile beraber İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması ve oluşturulan birim kademeleri ile bunlar içerisinde sosyo-ekonomik kalkınmayı ateşleyecek bölgesel kalkınma ajanslarının kurulması kalkınmayı bölgesel ve yerel düzeyde planlama ile tanıştırmıştır. Özellikle 2006 yılında Kalkınma Ajanslarının kurulması ve çalışmaya başlayarak Düzey 2 Bölgeleri için planlar hazırlanmasıyla birlikte Türkiye planlama tarihinde yeni bir dönem başlamıştır.

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'de kuruluşları oldukça yakın zamana dayanan kalkınma ajanslarından kısaca bahsederek bu ajanslardan biri olan Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansının yaptığı örnek bir uygulamayı (Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi İnovasyona Dayalı Bölgesel Turizm Stratejisi ve Eylem Planı 2012 – 2023; IDBTSEP) ele almaktır.

Anahtar Kelimeler: Bölgesel kalkınma, kalkınma ajansı, Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi, İnovasyona Dayalı Turizm Stratejisi ve Eylem Planı

JEL Sınıflandırması: R10, R11, R19, Z32

DEVELOPMENT AGENCIES AS NEW ACTORS OF REGIONAL DEVELOPMENT IN TURKEY AND AN APPLICATION: "REGIONAL TOURISM STRATEGY AND ACTION PLAN

ABSTRACT

Turkey has not remained behind the developments in the world in terms of planning and planned development, even though there were not great successes. Such attempts started in the last period of Ottoman Empire through planning efforts over city and neighborhood scales and went on in the first years of modern Republic thanks to government derived industrial development works and ultimately in 1960 Turkish State Planning Organisation was founded thus maturing planning works in the body of governmental institution. After especially 2000s, with the pre-accession process of Turkey with European Union, the Nomenclature of Territorial Units for Statistics (NUTS) was adopted and development agencies (DA) in each region were founded to accelerate regional socioeconomic development. In 2006, two pilot DAs started to work and after that in other 24 regions DAs were also founded and regional development plans were prepared for NUTSII regions.

The aim of present study is to mention shortly about the RDAs and regional development process in Turkey by giving an example work (Innovation Based Regional Tourism Strategy and Action Plan) by one of RDAs (Northeast Anatolia Development Agency).

Keywords: Regional development, Development agency, Northeastern Anatolia, Innovation Based Regional Tourism Strategy and Action Plan

JEL Classification: R10, R11, R19, Z32

GİRİŞ

Türkiye’de planlamaya karşı aşinalık Osmanlı Döneminin sonlarında kent ve mahalle ölçeğinde yapılan bazı girişimlerle başlasa da (Tekeli, 2005: 53), kalkınmanın planlanması Cumhuriyetin ilk yıllarında devletçilik dönemi (1923-1950), liberal dönem (1950-1960) ve nihayet Devlet Planlama Teşkilatının kurulduğu 1960 tarihinden bugüne gelen planlı dönem olarak dönemlere ayrılabilir.

Planlı döneme gelmeden önce devlet kendisini her alanda hissettirerek her türlü yatırım konusunda ön plana çıkarken planlı dönemin başlangıcı (1960) ile 1980 arasında art arda kalkınma amaçlı ulusal planlar hazırlanmış ve daha çok karma ekonomik yapıyı vurgulamışlardır. 1980 sonrasında ise daha çok hedeflerin konuşulduğu strateji bazlı yaklaşımlar planlarda yer bulmuştur (Kalkınma Bakanlığı, 2016).

Türkiye’de ilk beş yıllık kalkınma planının yürürlüğe girdiği yıl olan 1963’ten bu yana toplam 10 adet Ulusal Kalkınma Planı hazırlanmış ve uygulanmış (Tablo 1) olup bu planlar genelde hazırlandıkları dönemin ekonomi – politikasına uygun yaklaşımlar sergilese de dönemsel olarak güncelliğini koruyan konular bir devamlılık göstererek art arda gelen planlarda hep mevcut olmuştur. Örneğin, bu konulardan en belirgin olanlarından birisi olan bölgesel kalkınma İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968 – 1972) içerisinde ele alınmaya başlanmış ve ilerleyen dönemlerde farklı vurgular ve önceliklerde en son plana kadar devam etmiştir.

Farklı başlangıçlar atfedilse de dünyada 1930 – 1950 arası dönemde başlayıp yayılan ve 1970’li yılların ortalarına doğru büyük kabul gören sosyoekonomik kalkınmada yerelin potansiyelini kullanma çabaları planlama ve planlara bakış açılarını da değiştirmiştir. İçsel kalkınmanın bir kavram olarak ortaya çıktığı ve planlamada 1980’lerden itibaren aşağıdan yukarıya politikaların üretildiği (merkez etkisinin azaldığı) bölgesel kalkınma anlayışı ve uygulanması (Kayasü ve Yaşar, 2006: 201) baskın hale gelmiştir.

Tablo 1. Beş Yıllık Kalkınma Planları (BYKP)

Plan	Plan Dönemi
Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı	1963-1967
İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı	1968-1972
Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı	1973-1977
Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı	1979-1983
Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı	1985-1989
Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı	1990-1994
Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı	1996-2000
Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı	2001-2006
Dokuzuncu Kalkınma Planı	2007-2013
Onuncu Kalkınma Planı	2014-2018

Çoğunlukla planlı döneme denk gelen bu dönemde Türkiye’de bölgesel kalkınma anlamında çeşitli plan ve projeler geliştirilmiştir. Bunlar arasında Antalya Projesi, Doğu Marmara Planlama Projesi, Zonguldak Projesi, Çukurova Bölgesi Projesi, Keban Projesi ve 1980 sonrasında GAP, DAP, DOKAP, Zonguldak, Bartın, Karabük, Yeşilirmak Havza Gelişim Planı gibi kısmi uygulamaları yapılanlar da mevcuttur.

Bu dönemde bölgesel kalkınma anlamında en önemli gelişmelerden biri Türkiye’nin Avrupa Birliğinde, bölgesel istatistikleri mekânsal bazda toplayıp strateji geliştirebilecek İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması (İBBS; The Nomenclature of Territorial Units for Statistics) NUTS uygulamasını benimsemesi olmuştur. 2001 yılında AB Çevre Konseyinde kabul edilen Katılım Ortaklığı Belgesi ve Türkiye’nin Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Ulusal Programı’ndaki Bölgesel Politika başlığı çerçevesinde Türkiye’nin İBBS’yi tanımlaması gerekli kılınmıştır (Öztürk, 2009: 26). Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) Müsteşarlığı ve Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) koordinasyonunda 2001 yılında Türkiye’de İstatistiki Bölge Birimleri tanımlanmış ve bu sınıflandırma (Düzyey 1 olarak 12, Düzyey 2

olarak 26 ve Düzey 3 olarak da 81 (il) İstatistikî Bölge Birimi Bakanlar Kurulu'nun 28 Ağustos 2002 tarih ve 2002/4720 sayılı kararı ile 22 Eylül 2002 tarihli Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Düzey II bölgelemeye göre oluşan 26 Düzey 2 Bölgesinde (Şekil 1) bu bölgelerde potansiyelleri kullanarak kalkınmayı hızlandıracak kalkınma ajanslarının kurulmasına 5449 sayılı Kanun ile karar verilmiştir. Başlangıçta 2006 yılında iki pilot ajansla (Çukurova ve İzmir) yola çıkılan uygulamada 2008 yılında her bölge için ajansların kurulması aşaması kanunen tamamlanmış ve 2010 yılında bütün bölgelerde kalkınma ajansları aktif olarak çalışmaya başlamıştır.

Şekil 1 Düzey 2 Bölgeleri

Düzey 2 Bölgelerinde Kalkınma Ajanslarının kurulması ile plan hiyerarşisi içerisinde ikinci sırada yer alan ve kanuni alt yapısı 3194 sayılı İmar Kanunu (6. ve 8. Maddelerde) ile belirlenen bölge planlarının hazırlanması gündeme gelmiştir. Bölge planları; ulusal düzeyde üretilen politika, plan ve stratejiler ile bölgesel ve yerel düzeyde yürütülecek faaliyetler arasındaki ilişkiyi belirlemek; kurum ve kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu güçlendirmek; kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmek; bölgesel gelişmeyi hızlandırmak, sürdürülebilirliğini sağlamak; kaynakların yerinde ve etkin kullanımını sağlamak ve yerel potansiyeli harekete geçirmek ve bölgesel program ve projelere temel oluşturmak üzere hazırlanan, bölgesel düzeyde sosyo-ekonomik gelişme eğilimlerini ve

yerleşmelerin gelişme potansiyelini belirleyen planlardır. Türkiye’de bölge planlarının yapılması ve yaptırılması görevi ve yetkisi kanunla Kalkınma Bakanlığına verilmiştir. Kalkınma Bakanlığı ise bu yetkisini Kalkınma Ajanslarına kullandırmıştır. Dolayısıyla kalkınma ajansları gerek kuruluş kanunlarından (5449) gerekse bölge planının yukarıda belirtilen amaçlarından kaynaklanarak bölgelerinde mevcut potansiyelleri kalkınma amaçlı kullanmak için çalışmaktadırlar.

Bu çalışma, 26 Düzey 2 Bölgesinden biri olan TRA1 Düzey 2 Bölgesi (Kuzeydoğu Anadolu; Erzurum, Erzincan ve Bayburt) özelinde kurulmuş olan Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı (KUDAKA) tarafından 2011 yılı içerisinde yerel aktörlerin iş birliği ile hazırlanan ve 2012 yılından itibaren uygulamasına geçilen İnnovasyona Dayalı Bölgesel Turizm Stratejisi ve Eylem Planı (IDBTSEP) çalışmasının hazırlık sürecinde uygulanan yöntemler, bölge aktörlerinin koordinasyonu ve bölgeye uygun strateji geliştirme tecrübeleri ve kazanımlarından bahsetmektedir.

1. Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi (TRA1)

Avrupa ve Türkiye’nin batısı ile Kafkasya ve Uzakdoğu Asya’yı birbirine bağlayan bir ticaret ve enerji hattının üzerinde yer alan bölge bu konumunun tarih boyunca korumuş ve günümüzde gerçekleştirilen pek çok proje ile (Bakü – Tiflis – Kars Demiryolu projesi, Trans Anadolu Doğalgaz boru hattı vs.) bu konumu daha da belirgin hale gelmiştir. 2012 yılı itibariyle yaklaşık bir milyon 100 bin kişilik nüfusa sahip olan bölgenin temel ekonomik sektörlerini hayvancılık ve hizmet sektörleri oluşturmaktadır. Sanayi sektörü ise daha az gelişmiş durumdadır (KUDAKA, 2014: 32).

Sosyal ve ekonomik gelişmişlik düzeyi açısından Doğu Anadolu’da yer alan diğer pek çok ile nazaran daha iyi bir konumda olmakla beraber bölge illerinin Türkiye’nin diğer bölgeleri ile arasında önemli gelişmişlik farkı bulunmaktadır (Kalkınma Bakanlığı, 2013: 50).

Bölge, tarihi 4000 yılı aşan antik yerleşim alıntıları, göç yolları üzerinde yer almasından kaynaklı olmak üzere pek çok kültüre ve

inanışa ait somut ve somut olmayan değerleri, tahrip olmamış doğası, yer altı kaynakları ile değişen turizm talebinin de etkisiyle önemli bir turizm potansiyeli taşımaktadır.

Özellikle kış sporları açısından Türkiye'nin tanınmış kayak merkezlerinden Palandöken Kış Sporları Merkezi bölgede yer almaktadır. 2011 yılında uluslararası bir organizasyon olan Üniversitelerarası Kış Oyunları'nın (UNIVERSIADE) Erzurum'da yapılması ile bölge özellikle kış turizmi konusunda çok önemli bir altyapı ve tanıtım imkânına kavuşmuştur.

1.1. TRA1 Düzey 2 Bölgesi'nde Turizm

Genel kabul görmüş tanımı olmamakla birlikte, turizm, serbest zaman aktiviteleri, iş görüşmeleri ve diğer amaçlar için insanların devamlı yaşadıkları ortamlardan bir yıldan fazla olmamak kaydıyla kalacakları yerlere seyahat etmeleri ve bu seyahatler sırasında ve bu alanlarda kaldıkları süre zarfında gerçekleştirdikleri aktivite gurubu şeklinde tanımlanmıştır (The European Commission, 2004: 5).

Küresel ekonominin en büyük endüstri kollarından biri olan turizm, ekonomik büyümeyi tetikleyen itici güçlerin başında gelir. Toplumların sosyal ve kültürel gelişiminde önemli yer tutan sektör, yaşam kalitesinin yükseltilmesinde de etkilidir. Önümüzdeki on yıl boyunca insan seyahatlerinin artacağı uluslararası turistik seyahatlerin 2020 yılında 1,6 milyara 2050'de ise 2,6 milyara ulaşacağı tahmin edilmektedir (Dünya Turizm Örgütü, 2015). Yine dünya turizm örgütü verilerine göre turizm sektörü;

- Küresel ihracatta petrol, kimya ve otomotiv endüstrisinin ardından dördüncü büyük sektördür ve yıllık 1 trilyon ABD doları hacme sahiptir. Bu da dünyanın ticari hizmetlerden elde ettiği toplam gelirin %30'u ve toplam küresel ihracatın ise %6'sıdır.
- Küresel Gayrisafi Hasılanın (GDP) %5'ini üretmekte ve gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde 12 kişiden birini istihdam etmektedir.

- Gelişmekte olan ülkelerin üçte biri ve az gelişmiş ülkelerin ise yarısı için turizm ana döviz kaynağıdır (Dünya Turizm Örgütü, 2015).

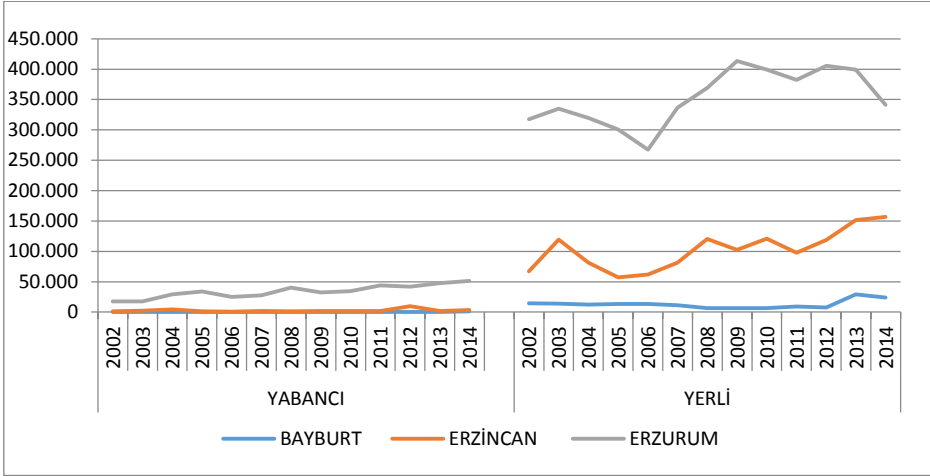
Turizm, Türkiye ekonomisi için de önemli bir yere sahiptir. Türkiye’de pek çok sektörü doğrudan etkileyen ve ekonomiyi en fazla canlandıran sektörlerin başında gelen turizm (AKTOB, 2014: 8), ekonomik ve toplumsal yönden geri kalmış bölgelere kalkınma reçetesi olarak sunulmakta ve insanlara iş ve istihdam olanağı sağlanmaktadır. Ulusal İstihdam Stratejisi’nde (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 2014) Kültür ve Turizm Bakanlığı, Türkiye Otelciler Federasyonu, Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği verilerine dayanarak; turist sayısı ve gelirlerinin Türkiye’de 2013 yılında bir önceki yıla göre sırasıyla % 8 ve 11,4 artarak 39 milyon kişiyi ve 32 milyar doları aştığı, 2013 yılında 1,3 milyondan fazla kişinin turizmde istihdam edildiği ve sektörün ulusal istihdam içerisindeki payının artmaya devam ederek 2012’de % 6,2’den 2013’te % 6,8’e yükseldiği belirtilmektedir. Türkiye Turizm Stratejisi 2023 hedefi olarak dünyada turizm gelirleri ve turist sayısı bakımından ilk 5 ülke içerisine girme ve turizmi dört mevsime yayma çabası turizmin ulusal ve bölge bazlı kalkınma açısından önemini göstermektedir.

Turizm, sağladığı ekonomik ve toplumsal kazanımların büyüklüğü ve kalkınma sürecini hızlandırma özelliğinden dolayı, TRA1 Düzey 2 Bölgesi için öncelikli sektörlerin başında gelmektedir (KUDAKA, 2014: 76). Sektörün diğer bir özelliği ise, değer zincirinde diğer bazı kritik sektörleri barındırmasıdır. Kuzeydoğu Anadolu için bu sektörlerin başında, bölgenin ekonomisinde önemli yer tutan tarım, gıda ve hayvancılık gelmektedir. Erzurum, Erzincan ve Bayburt illerinden oluşan bölge, başta 4000 yıla varan tarihi geçmişi ile kültür ve tarih turizmine, iklimi ve coğrafi yapısı ile kış turizmine, Türkiye’nin en zengin su kaynaklarının başlangıç noktasında bulunması nedeniyle doğa ve su sporları turizmine, zengin termal su kaynakları ve gelişmiş sağlık altyapısı ile termal ve sağlık turizmine ve yüksek rakım nedeniyle de sporcu kamplarına yönelik çok zengin bir potansiyele sahiptir.

Bununla birlikte, veriler bölgenin son yıllarda özellikle yurt içi

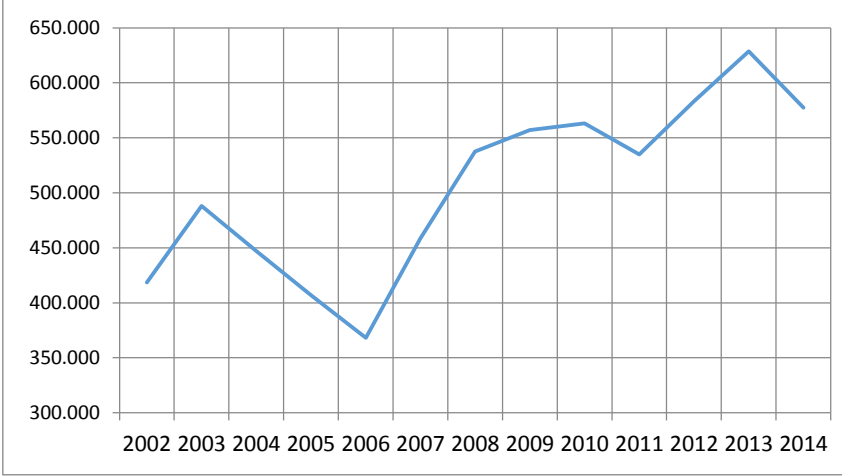
turistler ve yukarıda değinildiği üzere Erzurum Kış Sporları merkezi temelinde olmak üzere bir ivme kazandığını göstermekle beraber potansiyelin tam anlamıyla kullanılmadığına işaret etmektedir. Grafik 1 uluslararası pazarda bölgenin rekabet edemediğini ve uluslararası misafirlerin oldukça düşük seviyelerde seyrettiği görülmektedir. Bu durum 2011 sonrasında da çok önemli bir yabancı misafir artışının gerçekleşmediğine vurgu yapmaktadır. Bununla birlikte yerli turist sayısında belli yıllarda düşüşler de yaşanmakla birlikte bir artış eğiliminin olduğu söylenebilir.

Grafik 1 TRA1 Bölgesi İllerinin Turist Sayılarının Değişimi (2002 – 2014)

2011 yılında Erzurum'da düzenlenen UNIVERSIADE oyunlarının ardından bölgenin bu potansiyeli uluslararası platformda da az da olsa tanınmaya başlanan bölgede, turizmin istihdam imkânı sunabilen ve diğer sektörleri de destekleyen lokomotif bir sektör haline gelmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Grafik 2 TRA1 Bölgesi Turist Sayılarının Değişimi (2002 – 2014)

TRA1 Düzey 2 Bölge Planının (2011 – 2013) belirlediği dört gelişme hedefinin uygulanacağı dört sektörden biri de turizm sektörüdür. Bölge Planı tespit ve önerileri doğrultusunda, Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı, bölge turizminin ilgili tüm sektörlerle beraber mümkün olan en yüksek sosyoekonomik faydayı sağlaması amacına hizmet edecek ve bölgede var olan turizm potansiyelinin harekete geçirilmesi için bir yol haritası işlevi görecektir olan “İnovasyona Dayalı Bölgesel Turizm Stratejisi ve Eylem Planı (IDBTSEP) hazırlanmıştır

2. İnovasyona Dayalı Bölgesel Turizm Stratejisi ve Eylem Planı Hazırlık Süreci

IDBTSEB, “Bölgede turizm sektörünün, değer zincirindeki tüm sektörlerle beraber en yüksek sosyoekonomik faydayı sağlayacak şekilde geliştirilmesi” (KUDAKA, 2014: 76) amacıyla 30.03.2011 tarihinde hazırlanmaya başlanan ve 9 aylık bir süreçte Erzurum, Erzincan ve Bayburt’u kapsayan TRA1 Düzey 2 Bölgesi’nde katılımcı yöntemler kullanılarak hazırlanmıştır.

Söz konusu süre zarfında;

- Çeşitli analizler ve araştırmalar

- Ulusal ve uluslararası rekabet analizi,
- Değer Zinciri Analizi,
- Sosyal Ağ Analizi,
- Bölge Paydaşları analizi
- Sektörel İnovasyon Arz ve Talebi ve İhtiyaç Analizi
- 14 başlıkta tespit edilen toplam 1290 adet değer varlığı envanteri,
- Ziyaretçi Memnuniyeti çalışması
- 157 araştırma raporu,
- Toplantı ve çalıştaylar
 - Biri bölgede ilk olmak üzere 3 büyük konferans
 - 6 büyük çalıştay,
 - 60 toplantı ve 2000 kişilik paydaş katkısı,
- Çeşitli tanıtım faaliyetleri;
 - Yerli ve yabancı gazeteci ve seyahat acentalarına yönelik 2 adet tanıtım gezisi,
 - Turizmde İnovasyon ve İnovatif Girişimci İş Planı Yarışması,
 - İnternet sitesi ve bölge turizmi logosu gerçekleştirilmiştir.

Stratejinin hazırlanması sürecinde katılımcılığa büyük önem verilmiştir. Turizme destek sağlayan 12 alt sektörde kamu, STK, özel sektör ve üniversite temsilcilerinden oluşan aktörler arasında işbirliği, koordinasyon, bilgi alışverişi ve ortak hareket etme anlayışını ortaya çıkarmak ve tabandan gelen görüş ve önerileri strateji belgesine aktarmak amacıyla il çalışma grupları oluşturulmuş ve koordineli bir biçimde çalışmaları sağlanmıştır. Ayda bir kez toplanan bu gruplardan elde edilen görüşler ve öneriler eksiksiz bir biçimde Ajans uzmanlarının koordinasyonunda veri tabanına aktarılmıştır. Bu çalışma gruplarına davet edilen ve aktif olarak çalışmalara katılan temsilcilerin sayısı

yaklaşık 500’dür. Bu sayıya çalıştay ve konferanslara katılan kişiler de ilave edilince yaklaşık 2000 kişilik bir katkı veren grup ortaya çıkar ki bu da katılımcılığın sağlanması, bölgede turizm faaliyetlerinin yapılabileceği konusunda tüm kesimlerde farkındalık oluşturulması ve bu konuda gönüllü olarak görev alınması adına çok büyük bir adım olarak görülmelidir.

Aynı sektörde faaliyet gösteren ancak daha öncesinde sadece birbirleriyle rekabet ettiklerini düşünen, birbirlerine katkı sağlayamayacağını öngören tarafların tanışması, kaynaşması ve ortak iş yapma becerisi geliştirilmiş ve bu sayede kümelenme yolunda önemli bir adım atılmıştır. Bu grupların çalışmalarına stratejinin oluşturulmasından sonra uygulama aşamasında da devam etmesi teşvik edilmiştir. Yapılan çalışmalar sonucunda Bölgenin turizm vizyonu “*Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi, Cumhuriyet’in 100. yılında rekabetçi turizm sektörü sayesinde dünyanın en önemli destinasyonlarından biri haline gelecek; inovatif sektör uygulamalarının sonuçlarıyla bölgesel kalkınmada bir başarı öyküsü halini almak*” (KUDAKA, 2013; 47) olarak belirlenmiş ve IDBTSEP 25 Aralık 2011 tarihinde üst düzey katılımın sağlandığı bir konferansla kamuoyuna ilan edilmiştir.

Stratejinin uygulanması için Koordinasyon, rehberlik ve izleme ve değerlendirme şeklinde üç temel alanda çalışma yapılması öngörülmüştür.

2.1. Koordinasyon

Stratejinin uygulanmasında koordinasyon Ajans Genel Sekreterliğince gerçekleştirilecektir. Ajansın bu kapsamdaki rolünü gerektiği şekilde oynayabilmesi için uzmanlardan oluşmuş bir ekip (Bölgesel Turizm Koordinasyon Grubu) çalışmalarına başlamıştır. Bu koordinasyon grubu ilgili paydaşlarca oluşturulmuş proje komiteleri ile birlikte çalışmış ve koordinasyonu sağlamıştır. Bölgesel Turizm Koordinasyon Grubunun temel görevleri arasında eylem planında yer alan faaliyetlerin benimsenmesini sağlamak, bu çerçevede oluşturulması gereken turizm ürünlerini ve projeleri, ilgili komitelerle birlikte geliştirmek ve uygulamaya koymak, gerekli finansman kaynaklarını harekete geçirmek ve gerektiğinde bunlar için sponsorlar bulmak

amacıyla lobi faaliyetlerine girişmek yer almaktadır.

2.2. Rehberlik

Çalışmaya başlayan komitelerin yaptıkları çalışmalarını değerlendirip yol gösterecek bir danışma kurulu kurulmuştur. Danışma Kurulu, bölgedeki turizm değer zincirinin anahtar aktörlerinden ve ulusal düzeyde konuyla ilgili deneyime sahip temsilcilerden oluşmaktadır.

2.3. Bölgesel Turizm Geliştirme Komiteleri

Turizm Stratejisinin ön gördüğü amaca ulaşmak için bölgede turizmle ilgili tüm tarafların kabul ettiği ve katıldığı bir faaliyet planının, ortak irade göstererek ve iş ve güç birliği yaparak uygulamaya geçirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu işbirliği ve ortak irade ise ancak il ve bölge düzeyinde oluşturulan örgütlü ve ortak hareket eden çalışma grupları ile sağlanmaya çalışılmıştır. Turizm geliştirme komiteleri il ve bölge düzeyinde olmak üzere 2 seviyede oluşturulmuştur. Bu çalışma sisteminin uygulanması ile her bir aktörün uygulamadaki rolünün mükerrerlik göstermesinin ve kaynak israfının önüne geçilmesi, başta yerel ve ulusal düzeydeki karar verici ve uygulayıcılar olmak üzere tüm kesimlerin bir araya gelmesi, stratejinin sahiplenilmesi ve uygulanmasına destek verilmesi, tüm aktörlerin açık ve net bir örgütsel çerçeve dâhilinde işbirliğine gitmesi, hedeflenmiştir.

2.4. İzleme ve Değerlendirme

Eylem Planının izleme ve değerlendirmesinin komitelerde her toplantı öncesinde hazırlanan ilerleme raporları ve çizelgelerden elde edilen bilgilerle KUDAKA sekreteryasında Ajans Yönetim Kurulunca ifa edilmesi öngörülmektedir.

SONUÇ

Kuzeydoğu Kalkınma Ajansının koordinatörlüğünde hazırlanan Kuzeydoğu Anadolu Bölge Planı 2014 – 2023 belgesinde bölgenin vizyonu “Yüksek irtifa ve bozulmamış doğal yapıdan kaynaklanan ayırt edici özelliklere sahip tarımsal ürün miktarını artırmış; ürettiğini işleyerek değerinde

pazarlayan; kaliteli ve çeşitli hizmet sunumu ile iç ve dış yakın coğrafyası için çekim merkezi olmuş; yaşanabilirliği yüksek bir bölge olmak”. (KUDAKA, 2014; 54) olarak belirlenmiş olup söz konusu vizyonun başarılması için hizmetler özellikle de turizm sektörü büyük önem arz etmektedir. Bu kapsamda çalışma bölgesi ve hatta ülkemiz için oldukça yeni bir kavram olan Kalkınma Ajansları eliyle yine yeni bir tarz olarak bütün paydaşların katılımı ile hazırlanan İnnovasyona Dayalı Bölgesel Turizm Stratejisi ve Eylem Planı ile ana amacı doğrultusunda bölgede ürün çeşitliliği ve hizmet kalitesinin artırılması ve sürekliliğinin sağlanması, yeni istihdam alanlarının oluşturulması ve turist sayısının ve kişi başına harcama miktarının artırılması amaçlanmaktadır.

Bununla birlikte; turizm potansiyelinin tam anlamıyla kullanılmadığı TRA1 ve diğer bölgelerde, yerel halkın beklenti ve taleplerinin dikkate alınması yoluyla katılımcı bir planlama yaklaşımının sergilenmesi ile turizmin olumlu etkileri toplumun geneline daha fazla yayılabilecektir. Ancak, bölge (ve hatta ülke) düzeyinde planlama ve uygulama da böylesi bir kültürün olmaması, oluşmaması söz konusu stratejinin başarılmasının uzun vadede olası olabileceği ve yerel halkın bu süreçte bir dönüşüm geçirmesi gerektiği/ geçireceği söylenebilir. Söz konusu dönüşüm sonrasında başarılı uygulamalar ile Türkiye’deki bölgeler arası kalkınmışlık farkının giderilmesi açısından yerel potansiyellerin değerlendirilmesi daha da artan bir önem kazanacaktır:

KAYNAKÇA

AKTOB (Akdeniz Turistik Otelciler ve İşletmeciler Birliği) (2014) **2023’e Doğru Türkiye’de Turizmin 100 Yılı: Turizm Sektörünün Yapısı, Büyüklüğü Ve Ekonomiye Katkısı, Turizm Ve Konaklama Sektörünün Sosyo-Ekonomik Etkileri**. Antalya

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (2014) **Turizm Sektörü Raporu**, Ankara

Dünya Turizm Örgütü (UNWTO), Facts and Figures about Tourism

<http://www.unep.org/resourceefficiency/Business/SectoralActivities/Tourism/FactsandFiguresaboutTourism/tabid/78771/Default.aspx>, (Erişim Tarihi:13.05.2016)

Kayasü, S., Yaşar, S. S. (2006, Eylül, 7-8). Avrupa Birliği'ne Üyelik Sürecinde Kalkınma Politikaları: Yasal ve Kurumsal Dönüşümler. **Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Sempozyumu**, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Ankara, ss.199 – 213, TEPAV

KUDAKA (2011) **İnovasyona Dayalı Bölgesel Turizm Stratejisi ve Eylem Planı**, Erzurum

Kalkınma Bakanlığı (2013) **İllerin Ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması, (Sege-2011)**, Ankara

Kalkınma Bakanlığı, Resmi İnternet Sitesi, <http://www.kalkinma.gov.tr>, (Erişim Tarihi: 06.06.2016)

KUDAKA (2014) **Kuzeydoğu Anadolu Bölge Planı 2014 – 2018**, Erzurum

Kültür ve Turizm Bakanlığı, Turizm İstatistikleri, <http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr/TR,9851/turizm-istatistikleri.html>, (Erişim Tarihi: 21.07.2016)

Kültür ve Turizm Bakanlığı (2007) **Türkiye Turizm Stratejisi**, Ankara

Öztürk, A. (2009), **Homojen ve Fonksiyonel Bölgelerin Tespiti ve Türkiye İçin İstatistikî Bölge Birimleri Önerisi**, (Planlama Uzmanlığı Tezi) Devlet Planlama Teşkilatı Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara.

Tekeli, İ. (1995), "Bir Modernite Projesi Olarak Türkiye'de Kent Planlaması", **Ege Mimarlık**, 2/16: 51 – 55

The European Commission (2004) **The European Tourism Industry: Structure, performance and competitiveness of European tourism and its enterprises.** Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg